

ASPECTE CRITICE PRIVIND VIITOAREA REGLEMENTARE PROCESUAL-CIVILĂ

FLAVIUS GEORGE PĂNCESCU*

Zusammenfassung

Rumänien hat ein Engagement vor der EU genommen, eine tiefe Reform des Justizsystems zu unternehmen. In dieser Weise, die Regierung hat ein Projekt des ZPO veröffentlicht, die in diesem Studium analysiert wird, durch kritische Beobachtungen, auf Grund der Literatur und der Rechtssprechung. Der Autor hat auch einige persönliche Vorschläge zugebracht, die auch das UE-Recht im Betracht nimmt. Wichtige Neuigkeiten betreffen die Einführung der Prinzipien des Prozesses, das Konzept von Aktion, Einspruch, sowie auch andere Instrumenten. Mehr, der Entwurf hat in Acht auch die moderne Mitteln der Zustellung, durch e-mail, fax etc. Was aber als die wichtigste Neuigkeit betrachtet werden kann ist die Bemühung, die Dauer des Prozesses zu verkürzern, durch verschiedene Mitteln. Auch an der Rechtsmittel wurden Veränderungen gebracht, die wichtigste davon ist die Einführung von zwei Mitteln, die eine einheitliche Rechtsprechung versichern. Daneben, als eine Konsequenz der Integrierung Rumäniens an der EU, in der Entwurf kann man Verfahren finden, die der Resultat der Transposition der gemeinschaftlichen Richtlinien, wie zum Beispiel die Bekämpfung von Zahlungsverzug im Geschäftsverkehr.

Reglementarea procesual-civilă a fost, încă de la apariția sa, susceptibilă de a fi îmbunătățită, datorită unor neajunsuri semnalate de doctrină¹ și de practica

* Flavius George Păncescu este cercetător științific III și consilier juridic în Ministerul Justiției, direcția Drept Internațional și Tratatate.

¹ Din doctrina recentă, putem menționa, cu titlu de exemplu: Gabriela Cristina Frențiu, *Câteva considerații asupra Legii nr. 195/2004*, în „Dreptul”, nr. 8/2004, p. 5–11; Gheorghe Vidican, Diana-Maria Munteanu, *Observații pe marginea Legii nr. 195/2004 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 58/2003 privind modificarea și completarea Codului de procedură civilă, raportate și la unele prevederi din Legea nr. 24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative*, în „Dreptul”, nr. 11/2004, p. 42–56; Valentin Mitea, *Unele implicații ale O.U.G. nr. 58/2003 privind modificarea și completarea Codului de procedură civilă, ale Legii nr. 195/2004 pentru aprobarea O.U.G. nr. 58/2003, precum și ale O.U.G. nr. 65/2004 pentru modificarea Codului de procedura civilă*, în „Curierul Judiciar”, nr. 1/2005, p. 100–116; Sergiu-Leon Rus, *Modificările aduse Codului de procedură civilă prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 65/2004 și prin Legea nr. 493/2004*, în „Dreptul”, nr. 4/2005, p. 5-13; Ion Deleanu, *Modificări și completări, implicite sau explicite, ale Codului de procedură civilă*, în „Curierul Judiciar”, nr. 9/2005, p. 94–113; Viorel Mihai Ciobanu, Traian Cornel Briciu, Mihaela Tăbărcă, *Comentariu asupra modificărilor aduse Codului de procedură civilă prin Legea nr. 219/2005*, în „Dreptul”, nr. 12/2005, p. 9–35; Ioan Leș, *Examen teoretic asupra modificărilor aduse Codului de procedură civilă prin Legea nr. 459/2006*, în „Curierul Judiciar”, nr. 1/2007, p. 23–33; Liviu Ungur, *Implicații practice ale recentelor modificări ale Codului de procedură civilă*, în „Pandectele Române”, nr. 3/2007, p. 191–214;

ST. DE DREPT ROMÂNESC, an 20 (53), nr. 1–2, p. 227–240, BUCUREȘTI, ianuarie–iunie 2008

judiciară. Unele dintre acestea s-au datorat unor concepții greșite la momentul elaborării, altele au apărut datorită dezvoltării societății, fiind necesară adaptarea normelor, conceptelor sau instituțiilor.

Trecerea la o societate democratică, bazată pe pluripartitism, a determinat o readaptare a procedurii civile, fapt care a antrenat, în mod nefericit, o tranziție a acesteia, ce continuă și în prezent. Ca dovadă a celor afirmate, prezentul studiu își propune o abordare critică a recentelor eforturi legislative de realizare a unui nou proiect de *Cod de procedură civilă*².

Principalul neajuns al reglementării procesual-civile actuale îl constituie lipsa unei coerențe, a unei linii directoare după care acesta se modifică. Ceea ce generează, pe de o parte, o reglementare neunitară, ceea ce o face în primul rând greu de urmărit de practicienii dreptului. Nu pledăm pentru un cod de procedură civilă atotcuprinzător, ceea ce este imposibil și ar duce la ruperea armoniei și supleței unui cod, însă suntem în favoarea unui cod de procedură civilă care să cuprindă sau să facă trimitere la toate aspectele privitoare la procesul civil, urmând ca acestea să fie dezvoltate pe larg în alte reglementări. Pe de altă parte, aspectul menționat mai sus duce la o evoluție haotică a procedurii civile, ceea ce poate determina, printre altele, unele blocaje ale sistemului judiciar³.

Astfel, o critică ce poate fi adusă legiuitorului, ce se răsfrânge asupra reglementării Codului de procedură civilă, o constituie deseori intervenții legislative ale acestuia, ceea ce imprimă o lipsă de stabilitate și de coerență. Din anul 1990

Traian Dârjan, *Modificările și completările aduse Codului de procedură civilă prin Legea nr. 459/2006*, în „Curierul Judiciar”, nr. 4/2007, p. 111–125; Maria Fodor, *Modificările și completările aduse Codului de procedură civilă prin Legea nr. 459/2006*, în „Dreptul”, nr. 5/2007, p. 26–43; I. Emilian Popescu, II Adina Nicoale, Marian Nicolae, *Discuții privind situații conflictuale generate de hotărâri judecătorești contradictorii, în privința cărora nu există identitate de părți*, în „Dreptul”, nr. 4/2006, p. 102–131.

² A se vedea Hotărârea Guvernului nr. 1527/2007, publ. în M. Of., I, nr. 889 din 27 decembrie 2007. Nu ne vom referi în acest studiu decât la dispozițiile privind judecata propriu-zisă, nu și la executarea silită.

³ Adina Nicolae, *Unele considerații privind aplicarea în timp a legii procesuale civile*, în „Pandectele Române”, nr. 2/2004; Betinio Diaman, *Interpretarea dispozițiilor art. II din Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 58/2003 privind modificarea și completarea Codului de procedură civilă*, în „Dreptul”, nr. 2/2004, p. 123–125; Elena Cârcei, *Aplicarea legii procesuale în timp din perspectiva O.U.G. nr. 58/2003 privind modificarea și completarea Codului de procedură civilă*, în „Revista de Drept Comercial”, nr. 3/2004, p. 31; Sergiu-Leon Rus, *Câteva considerații în legătură cu dispozițiile tranzitorii prevăzute de Legea nr. 195/2004 pentru aprobarea O.U.G. nr. 58/2003 privind modificarea și completarea Codului de procedură civilă*, în „Revista de Drept Comercial”, nr. 7–8/2004, p. 199; Adina Nicolae, *Unele considerații în legătură cu aplicarea în timp a legii procesuale civile în lumina Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 58/2003 pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă*, în „Dreptul”, nr. 9/2004, p. 34–44; Andrei Săvescu, Marinela Cioroabă, *Interpretarea art. II din Legea nr. 219/2005 și determinarea instanței competente să judece apelul și recursul*, în „Curierul Judiciar”, nr. 2/2006, p. 86–92; Gabriela Frențiu, *Câteva considerații referitoare la aplicarea legii noi de procedură civilă*, în „Dreptul”, nr. 1/2007, p. 73–79.

până în prezent, Codul de procedură civilă a suferit un număr nemaîntâlnit de modificări, completări și abrogări⁴.

Justificarea inițiatorilor privind necesitatea elaborării unei noi reglementări procesual-civile constă, în principal, în implicațiile nefaste ale deselor intervenții legislative în materie. Credem că esențiala preocupare a redactorilor ar trebui să fie încercarea de a crea un consens general între doctrină și practicieni, în ceea ce privește mecanismul procesual, care să determine o fixare de durată a cadrului său legislativ. Bineînțeles, este benefic faptul că se dorește introducerea unei viziuni moderne asupra procesului civil, însă aceasta, la rândul ei, vor atrage critici care vor trebui luate în calcul. Se precizează, totodată, că noul Cod de procedură civilă trebuie să plece de la deziderate actuale, precum accesul justițiabililor la mijloace și forme procedurale simple și accesibile și accelerarea procedurii judiciare. Această afirmație este incorectă, întrucât asemenea aspecte au fost urmărite de-a lungul întregului parcurs al existenței Codului⁵.

În ceea ce privește forma Codului de procedură civilă, se preconizează o dispunere într-un titlu preliminar și șapte cărți. Noutatea constă în introducerea titlului preliminar, destinat lămuririi domeniului de aplicare⁶ și a principiilor procesului civil, precum și a cărții a șaptea care reglementează aspectele ce țin de procesul civil internațional. Probabil s-a preferat renunțarea la un titlu privind dispozițiile tranzitorii și finale, întrucât actualele dispoziții de la sfârșitul Codului de procedură civilă sunt prevăzute în principal în primul titlu (aplicarea legii procesuale în timp), respectiv penultimul (cauțiunea) al Proiectului.

1. Printre primele soluții legislative se numără și introducerea în noul cod, în premieră, a principiilor procesului civil. Această lacună importantă a fost semnalată de o mare parte a doctrinei, însă consacrarea legislativă a acestora a fost întârziată și de lipsa unei consens general în ceea ce privește numărul și conținutul. Examinând legislațiile străine, se observă faptul că întâlnim prevederea expresă și distinctă a principiilor în Codurile de procedură civilă ale Elveției și Republicii Moldova, iar în Codul de procedură civilă german (*ZPO*), acestea sunt dispuse separat.

Principiile propuse spre a fi introduse sunt: principiul liberului acces la justiție⁷; principiul dreptului la un proces echitabil, într-un termen optim și

⁴ Astfel, asupra *Codului de procedură civilă* s-a intervenit prin următoarele acte normative: Decretul nr. 1228 din 15 mai 1900, republ. în M. Of., I, nr. 45 din 24 feb. 1948; Legea nr. 104/1992, Legea nr. 53/1993, publ. în M. Of., I, nr. 177 din 26 iulie 1993; Legea nr. 7/1996, republ. în M. Of., I, nr. 201 din 03/03/2006; Legea nr. 17/1997, publ. în M. Of., I, nr. 26 din 18/02/1997; Legea nr. 99/1999, publ. în M. Of., I, nr. 236 din 27/05/1999; Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 138/2000, publ. în M. Of., I, nr. 479 din 02/10/2000; Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 290/2000, publ. în M. Of., I, nr. 706 din 29/12/2000; Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 59/2001, publ. în M. Of., I, nr. 217 din 27/04/2000; Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 58/2003, publ. în M. Of., I, nr. 460 din 28/06/2003.

⁵ A se vedea, de exemplu, Legile de accelerare a judecăților din anii 1925, 1929, 1943 precum și expunerile de motive.

⁶ Pentru o dispoziție similară, a se vedea art. 1 din Codul de procedură civil ceh.

⁷ Ion Deleanu, *Accesul liber la justiție sau dreptul la un recurs efectiv*, în „Curierul Judiciar”, nr. 11/2006, p. 35–49.

previzibil⁸; principiul legalității; principiul egalității; principiul disponibilității; principiul bunei-credințe; principiul dreptului la apărare; principiul contradictorialității; principiul oralității; principiul nemijlocirii; principiul publicității; principiul respectului cuvenit justiției; principiul continuității; funcționarea justiției ca serviciu public; principiul rolului activ al judecătorului, corelat cu exercitarea dreptului de dispoziție al părților și cu responsabilizarea acestora și a apărătorilor lor. Examinând aceste principii, constatăm numărul lor ridicat, ceea ce ridică întrebarea privind necesitatea înscrierii tuturor acestora. Astfel, remarcăm faptul că unele dintre ele nu sunt specifice procedurii civile, ci justiției ca serviciu public: principiul liberului acces la justiție, principiul respectului cuvenit justiției, funcționarea justiției ca serviciu public. Totodată, trebuie observat că aceste ultime principii se regăsesc, de pildă, și în Codul de procedură civilă al Estoniei.

2. Cartea I reglementează aspectele privind acțiunea civilă, participanții, competența, actele de procedură, termenele, precum și amenzile judiciare și despăgubirile.

2.1. Cu privire la introducerea unor elemente procesual-civile fundamentale, se poate remarca faptul că printre propuneri figurează și reglementarea expresă a acțiunii civile, element esențial al procedurii civile (definiția, condițiile etc.)⁹.

2.2. O noutate o constituie și posibilitatea introducerii în cauză din oficiu, de către instanță, a altor persoane decât reclamantul sau pârâtul, chiar dacă părțile se împotrivesc, în cazurile expres prevăzute de lege, precum și când raportul juridic dedus judecării o impune. Cu privire la acest aspect, doctrina¹⁰ a precizat faptul că instanța nu are acest drept, practica judiciară fiind în același sens. Cu toate acestea, dispoziția prezintă utilitate atunci când, de exemplu, potrivit legii, este obligatorie prezența în proces a unor autorități etc. Ne exprimăm însă rezerva pentru ipoteza în care raportul juridic dedus judecării o cere, fiindcă se aduce o atingere serioasă principiului disponibilității.

2.3. În ceea ce privește competența, se dorește revenirea, în principiu, la o reglementare mai recentă (art. I din Ordonanța Guvernului nr. 58/2003, citată supra), în care plenitudinea de competență aparținea tribunalelor, urmând ca judecătorii să judece procesele simple, însă cu o frecvență mare în practică. Dreptul comparat ne oferă soluții similare; astfel, Codurile de procedură civilă german și francez consacră plenitudinea de competență a tribunalelor. De mare importanță pentru determinarea competenței materiale a instanțelor este și fixarea unui criteriu unic de stabilire a valorii litigiilor, prevăzut expres, întâlnit și în Codul de procedură civilă german (art. 2) sau estonian (art. 122 și urm.). De asemenea, competența funcțională a instanțelor se modifică semnificativ, respectiv curțile de

⁸ Constatin Furtună, *Măsuri legislative pentru soluționarea cauzelor într-un termen optim și previzibil*, în „Curierul Judiciar”, nr. 7–8/2006, p. 66–69.

⁹ Astfel, se propune următoarea definiție: „Acțiunea civilă este ansamblul mijloacelor procesuale pentru protecția dreptului subiectiv pretins de către una dintre părți sau a unei alte situații juridice care nu se poate realiza decât pe această cale, precum și pentru asigurarea apărării părților în proces”.

¹⁰ Gabriel Boroi, *Codul de procedură civilă, comentat și adnotat*, București, Edit. All, 1993, p. 84.

apel vor judeca în principal cererile de apel, iar Înalta Curte de Casație și Justiție va deveni instanță de drept comun în ceea ce privește recursurile și va asigura interpretarea și aplicarea unitară a legii de către celelalte instanțe judecătorești la nivel național, potrivit art. 126 alin. 3 din Constituție.

De asemenea, se vor institui reguli riguroase privind strămutarea cauzelor și recuzarea judecătorilor – mijloace des întâlnite în practică în arsenalul părților pentru tergiversarea proceselor. Într-adevăr, admisibilitatea unor asemenea cereri constituie o raritate, însă lipsa unei educări prin sancțiuni procesuale a părților a dus la o explozie a acestora, de multe ori introduse în scop de șicană.

2.4. Procedura de comunicare a citației și a altor acte procesuale este de asemenea vizată de proiectul de modificare, propunându-se eficientizarea acesteia, în vederea optimizării termenului de soluționare a cauzelor, prin introducerea posibilității de comunicare a actelor și prin executori judecătorești sau prin servicii de curierat rapid, la cererea și pe cheltuiala părților. Astfel de posibilități întâlnim și în alte Coduri de procedură civilă din Europa Centrală și Est, cum ar Cehia și Estonia. Desigur, va trebui asigurată în continuare respectarea principiilor contradictorialității și a dreptului la apărare. Salutară este și introducerea posibilității de comunicare a actelor direct între avocații părților. Deși nu se precizează, procedura privește și actele care se comunică din oficiu, excepție făcând actele instanței.

De asemenea, comunicarea citațiilor și a altor acte de procedură va fi posibilă și prin telefax, poștă electronică sau orice alte mijloace care asigură transmiterea textului și confirmarea primirii acestuia. Acest lucru trebuie corelat cu faptul că, în prezent, majoritatea statelor membre ale Uniunii Europene acceptă transmiterea actelor prin astfel de mijloace între instanțele acestora¹¹.

Nu era lipsită de interes nici introducerea unor dispoziții privind citarea și comunicarea actelor judiciare și extrajudiciare în și din străinătate, sau eventual trimiterea la legea specială¹².

Se remarcă și consacrarea expresă a nulităților condiționate și necondiționate¹³, în funcție de vătămarea propusă. Referitor la termene, se poate observa că legiuitorul rămâne consecvent împărțirii termenelor în *legale* sau *judecătorești*. Ar fi fost utilă și reglementarea posibilității părților ca, de comun acord, să convină prescurtarea sau prelungirea unor termene, chiar și a celor legale, cu excepția celor imperative, așa cum este prevăzută în Codul de procedură civilă german (art. 224).

¹¹ A se vedea Regulamentul (CE) al Consiliului nr. 1348/2000 din 29 mai 2000 privind notificarea și comunicarea în statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă și comercială, publ. în „Jurnalul Oficial al Comunităților Europene”, L 160 din 30 iunie 2000, p. 37–52.

¹² Este vorba de Legea nr. 189/2003, privind asistența judiciară internațională în materie civilă și comercială, publ. în M. Of., I, nr. 337 din 19 mai 2003.

¹³ Cazurile propuse de nulități necondiționate sunt: *a)* capacitatea procesuală; *b)* reprezentarea procesuală; *c)* competența instanței; *d)* compunerea sau constituirea instanței; *e)* publicitatea ședinței de judecată; *f)* alte cerințe legale extrinseci actului de procedură, dacă legea nu dispune altfel.

3. Cartea a II-a este dedicată procedurii contencioase, respectiv procedurii în fața primei instanțe, căilor de atac, mijloacelor menite să asigure o practică judiciară unitară, precum și contestației privind tergiversarea procesului.

3.1. Procedura în prima instanță va fi reconsiderată, în scopul declarat al creșterii eficienței activității de judecată și reducerii duratei procesului civil, cu asigurarea tuturor garanțiilor procesuale. Un prim pas în acest sens este făcut chiar în ceea ce privește declanșarea procesului civil, mai exact fixarea primului termen de judecată, care va fi condiționată de existența unei cereri de chemare în judecată care îndeplinește toate condițiile de formă și fond cerute de lege. Înainte de stabilirea primului termen de judecată în cel mult 60 zile de la aplicarea rezoluției – moment de referință în declanșarea procesului – și de comunicarea cererii de chemare în judecată pârâtului, aceasta va fi supusă unui control „administrativ” al unui complet de judecată stabilit aleatoriu, urmat, după caz, de o procedură de completare și corectare a lipsurilor cererii, într-un termen fixat de instanță. Astfel, se doresc evitarea comunicării către adversar a unor cereri neconforme și încărcarea rolului instanțelor cu acestea. Faza premergătoare, desfășurată în formă scrisă numai cu autorul cererii de chemare în judecată, se va finaliza: 1) fie prin conformarea la cerințele indicate de instanță și fixarea primului termen de judecată, cu citarea pârâtului; 2) fie prin anularea cererii, în cazul în care obligațiile privind completarea sau modificarea cererii nu sunt îndeplinite, printr-o încheiere dată în camera de consiliu. Se va prevedea posibilitatea reexaminării încheierii, la cererea reclamantului.

Față de propunerea de mai sus, ne exprimăm unele rezerve și reflecții. Nu transformă această procedură prealabilă faza scrisă a procesului civil într-un adevărat proces, altul în afară de cel care se dorește a se purta? Credem că această procedură prealabilă nu va face decât să încarce rolul instanțelor cu atribuții suplimentare. Totodată, asemenea proceduri pot duce la o prelungire a duratei procesului, mai ales dacă se exercită și calea de atac de către reclamant, ceea ce poate duce la o îndepărtare a cetățenilor de justiție. Vechiul sistem, în care examinarea cererilor nu era supusă unei căi de atac era mult mai potrivit. Pe de altă parte, credem că intenția judecătorului a fost aceea a unei proceduri necontencioase. Prin urmare, rigidizarea acestei faze prealabile nu este benefică.

Rămâne nelămurită posibilitatea reiterării cererii în caz de anulare a acesteia și implicit a efectelor acestor încheieri de anulare, deși înclinăm să credem că o nouă cerere va fi posibilă.

3.2. Judecata este prevăzută a se desfășura astfel: cercetarea va avea loc, de regulă, în camera de consiliu, în timp ce dezbaterile procesului rămâne preponderent în ședință publică. Pentru a se da expresie respectului la viața privată sau al ordinii publice, ori pentru ocrotirea unor categorii de subiecte de drept, precum și în cazul în care părțile solicită acest lucru, proiectul va prevedea posibilitatea desfășurării în întregime a procesului în ședință secretă. Aceste aspecte trebuie coroborate cu

prevederile relativ recent introduse, referitoare la cercetarea procesului civil prin intermediul avocaților (art. 241¹ – 241²² Cod procedură civilă)¹⁴, părțile având la dispoziție alegerea între aceasta și procedura obișnuită.

Totodată, proiectul urmărește consacrarea expresă a regulii continuității membrilor completului pe tot parcursul judecării, fiind considerat un mijloc de asigurare a continuității și coerenței în cercetarea procesului, de responsabilizare a judecătorilor pentru modul de administrare a dosarului și de soluționare a cauzei, ca și de sporire a încrederii în actul de justiție.

Revenind la cercetarea procesului, aceasta se va putea desfășura în fața unui singur judecător din complet, fiind posibilă acordarea unor termene foarte scurte, asupra a cărei concretizării căreia ne exprimăm îndoiala, mai ales la instanțele inferioare, care au un volum ridicat de activitate. Un caracter de noutate îl constituie definirea excepției procesuale¹⁵, a diferitelor categorii de excepții, precum și reglementarea lor unitară. De asemenea, în materia probelor se vor unifica dispozițiile referitoare la aceasta, prin introducerea în viitorul Cod și a dispozițiilor referitoare la admisibilitatea probelor, înscrise în prezent în Codurile civil și comercial¹⁶. Paleta înscrisurilor ce pot fi utilizate ca mijloace de probă va fi extinsă și în privința celor înscrise pe suport informatic, copii de microfilme, contracte standardizate, formularelor tipizate, biletelor, tichetelor și altor asemenea documente, imprimate sau neimprimate, utilizate la încheierea unor contracte, și care vor avea regimul înscrisului sub semnătură privată.

Dezbaterile vor avea loc într-o singură ședință, putând fi continuate la alt termen doar motivat.

Legat de aceste propuneri, remarcăm faptul că acestea nu vor duce în mod vădit la scurtarea duratei proceselor. Credem că era mai potrivită soluția adoptată de legiuitorul german, în care cercetarea procesului, dezbaterile și pronunțarea hotărârii au loc într-o singură ședință (*Haupttermin*, art. 272 ZPO), precedată de schimburi de acte între părți și, eventual, de o ședință preliminară (*früher erster Termin*, art. 275 ZPO)¹⁷.

Nu putem încheia această secțiune fără a semnală și introducerea efectelor autorității de lucru judecat, lipsă semnalată de doctrină.

¹⁴ Având în vedere gradul redus de recurgere la această procedură, suntem de părere că menținerea acestei proceduri este inutilă.

¹⁵ Definiția propusă este: „Excepția procesuală este mijlocul prin care, în condițiile legii, partea interesată, procurorul sau instanța invocă, fără să pună în discuție fondul dreptului, neregularități procedurale privitoare la compunerea sau constituirea completului, competența instanței, ori la procedura de judecată sau lipsuri referitoare la dreptul la acțiune, urmărind, după caz, declinarea competenței, amânarea judecării, refacerea unor acte ori anularea, respingerea sau perimarea acțiunii”.

¹⁶ Se vor reglementa, de asemenea, și mijloacele materiale de probe.

¹⁷ A se vedea Otto Jauernig, *Zivilprozessordnung* (28. Aufl.), Verlag C.H. Beck, 2003, p. 108.

3.3. Alături de regulile menționate mai sus, se dorește introducerea unor reguli care să asigure soluționarea cu celeritate a proceselor. Trebuie precizat, de la bun început, faptul că soluționarea rapidă a unor procese nu se împacă cu soluționarea lor justă decât în puține cazuri. De aceea, acest deziderat nu trebuie urmărit cu orice preț, în dauna altora, precum calitatea actului de justiție. Revenind, inițiatorii proiectului doresc să pună accentul pe caracterul excepțional al amânărilor pe care le poate acorda instanța, fie prin învoiala părților, fie pentru lipsa de apărare. Credem că soluția, în acest sens, nu stă neapărat în această accentuare, ci și în formarea judecătorilor spre a avea un rol mai activ în disciplinarea participanților care să nu mai recurgă la astfel de subterfugii.

Noțiunea de *termen în cunoștință* va dobândi, de asemenea, noi semnificații. Astfel, în afara situațiilor în care, *de lege lata*, se consideră termenul dat în cunoștință, se va considera în aceeași situație și partea căreia, personal sau prin reprezentant, i s-a înmănat citația pentru un termen de judecată, considerându-se a avea în cunoștință și de termenele de judecată ulterioare. Se preconizează scăderea pe această cale, a costurilor procesului, prin evitarea citării la fiecare termen a tuturor părților, reducându-se, totodată, durata procesului odată cu eliminarea termenelor în care, actualmente, procedura se consideră a fi neîndeplinită, deși partea citată la termenele anterioare are cunoștință de existența procesului. Se poate trage concluzia că, în celelalte ipoteze, des întâlnite în practică, în care citația nu se înmânează destinatarului sau reprezentantului acestuia, procedura reluării citării se va repeta, dacă aceasta nu se îndeplinește.

3.4. Căile de atac au constituit un punct fierbinte al Codului de procedură civilă de-a lungul timpului, și cu precădere după anul 1989, respectiv al dublului grad de jurisdicție reintrodus prin Legea nr. 53/1993. Până la acea vreme exista doar calea de atac a recursului, ca o cale devolutivă și de reformare. Inițial, au fost considerate atât apelul, cât și recursul căii ordinare de atac, acest lucru fiind schimbat în anul 2004, când recursul a fost așezat printre căile extraordinare de atac. De asemenea, au fost restrânse materiile în care pot fi exercitate atât apelul, cât și recursul. Cu toate acestea, pledăm pentru o revenire la un sistem cu o singură cale de atac, în care să fie examinate atât aspectele de fapt, cât și cele de drept. Acest lucru se poate îndeplini fie prin eliminarea recursului, fie prin eliminarea apelului¹⁸. Printre avantajele clare se numără durata cu siguranță mai scurtă a proceselor; dezavantajul major fiind incertitudinea unei judecăți corecte. E drept că recursul este așezat printre căile extraordinare de atac, iar competența judecării va reveni, în principal, Înaltei Curți de Casație și Justiție, însă nu credem că acest aspect va descuraja părțile să renunțe la a formula recursuri ca o cale obișnuită de atac.

Reluând această temă, inițiatorul proiectului dorește introducerea unor dispoziții generale cu privire la căile de atac, care să cuprindă enumerarea

¹⁸ Așa cum a fost situația anterior anului 1989.

acestora¹⁹, precum și clasificarea acestora în căi ordinare și extraordinare. De asemenea, în tezele prealabile se arată că se impune reglementarea expresă a principiului legalității căilor de atac, în sensul că hotărârea este supusă doar căilor de atac prevăzute de lege. O prevedere expresă a subiectelor căilor de atac, care pot fi numai părțile aflate în proces și care justifică un interes, este la fel de stringentă. Credem că principiul legalității va fi greu de urmat, având în vedere numeroasele acte normative care nu fac decât o trimitere generală la căile de atac, fără a le menționa distinct.

Alături de regulile de mai sus, se vor înscrie și regulile ierarhiei și unicității căilor de atac, prin care se urmărește împiedicarea exercitării căilor extraordinare de atac înaintea apelului. Cu titlu de excepție, în cazul acordului expres al părților, hotărârea susceptibilă de apel va putea fi atacată cu recurs, însă doar pentru încălcarea sau aplicarea greșită a normelor de drept material. În legătură cu aceste aspecte, se poate observa că, în afara căilor de atac clasice, cuprinse în Codul de procedură civilă, mai există și alte remedii procesuale, cum ar fi acțiunea în anulare, cererea de reexaminare etc., care ar trebui de asemenea consacrate expres în Cod²⁰. De asemenea, se dorește posibilitatea exercitării concomitente a căilor extraordinare de atac, în condițiile legii.

Apelul²¹ va fi, în continuare, singura cale de atac ordinară, căreia i se vor aduce numeroase modificări importante. Una dintre ele privește extinderea termenului de apel de la 15 la 30 de zile²², alta fiind posibilitatea evocării fondului doar la cererea părților. De asemenea, se aduc clarificări în privința instrumentelor aderării la apel și a apelului incident²³, revenindu-se, în acest sens, la prevederile existente în perioada interbelică în materie.

Recursul este calea de atac care va suferi cele mai multe modificări, majoritatea cu efecte pozitive. Astfel, se va modifica termenul de recurs de la 15 la 30 de zile²⁴. De asemenea, se vor restrânge motivele de recurs, astfel încât hotărârea să poată fi criticată doar din cauze de nelegalitate. La fel, recursurile vor putea fi formulate și susținute doar prin avocați, ceea ce este benefic și constituie un semn de normalitate, întrucât această cale extraordinară de atac este una cu un pronunțat caracter tehnic. Și alte țări, precum R.F. Germania, oferă asemenea exemple.

¹⁹ Sebastian Spinei, *Argumente pentru reconsiderarea calificării recursului ca și cale de atac de reformare și pentru introducerea în clasificări a categoriei căilor de atac de anulare*, în „Curierul Judiciar”, nr. 2/2006, p. 72–77.

²⁰ Marin Voicu, *Necesitatea unor căi de atac și proceduri interne pentru remedierea hotărârilor judecătorești irevocabile, în aplicarea art. 13 și 15 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului*, în „Revista de Drept Comercial”, nr. 12/2004, p. 35.

²¹ Ion Dragne, *Observații cu privire la soluțiile pe care le poate pronunța instanța de apel, prin prisma modificărilor aduse de Legea nr. 219/2005 articolelor 296 și 297 C.pr.civ.*, în „Curierul Judiciar”, nr. 9/2005, p. 114–121.

²² Această durată o întâlnim și în Codul de procedură civilă german (art. 517).

²³ A se vedea Ion Deleanu, *Aderarea la apel*, în „Dreptul”, nr. 1/2001, p. și urm.

²⁴ Această durată o întâlnim și în Codul de procedură civilă german (art. 547).

Suspendarea executării hotărârii recurate va putea fi efectuată doar de completul de judecată²⁵. Se prevăd reglementarea expresă a recursului incident și aderarea la recurs, precum și principiul *non reformatio in pejus*, idei reținute și propuse în doctrină. Cererea de recurs va fi supusă unui filtru, soluție ce a existat pentru puțin timp în urmă cu câțiva ani și care este întâlnită și în alte țări. Se va renunța, totodată, la soluția modificării hotărârii recurate, păstrându-se doar soluția casării cu trimitere, ceea ce va elimina prelungirea inutilă a proceselor²⁶. Subliniem faptul că plenitudinea de competență va aparține Înaltei Curți de Casație, iar excepțiile vor fi strict prevăzute de lege. Poate nu era lipsită de interes examinarea introducerii unei definiții a nelegalității, așa cum întâlnim în alte legislații²⁷.

Alături de recurs, s-au adus modificări contestației în anulare și revizuirii. Demnă de menționat este introducerea unor noi motive de contestație în anulate – instanța de recurs nu s-a pronunțat asupra unuia dintre recursurile declarate în cauză, și de revizuire, respectiv revizuirea hotărârilor întemeiate pe dispoziții legale, declarate ulterior ca fiind neconstituționale ca urmare a admiterii excepției de neconstituționalitate de către Curtea Constituțională. Hotărârile pronunțate în revizuire de una din secțiile Înaltei Curți de Casație și Justiție vor putea fi atacate cu recurs, fiind de competența completului de 9 judecători.

3.5. Un alt punct important este introducerea unor mijloace procesuale care să asigure o practică judiciară unitară. Acestea nu sunt prevăzute printre căile de atac, astfel că natura lor juridică rămâne nelămurită. Astfel, se modifică recursul în interesul legii, care își păstrează în esență forma și funcțiile, cu unele modificări: extinderea subiectelor ce pot promova această cale, detalierea procedurii (redactarea unui raport etc.). Se preconizează posibilitatea ca Înalta Curte de Casație și Justiție să solicite opinia unor specialiști în domeniu, ceea ce este salutar, o astfel de posibilitate fiind întâlnită și în cazul Curții Federale de Justiție austriece, de exemplu.

De asemenea, inițiatorii Proiectului prevăd introducerea unui alt mijloc procesual, aflat la îndemâna instanțelor care judecă în ultimă instanță, prin care să solicite Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre care să dea o rezolvare de principiu problemei de drept cu care a fost sesizată și cu privire la care există o practică unitară.

Ne întrebăm dacă aceste mijloace, în special ultimul, nu vor transforma instanța supremă într-un fel de expert în probleme juridice și, totodată, care este raportul dintre cele două mijloace, respectiv a hotărârilor pronunțate.

3.6. Un alt element de noutate îl constituie apariția în peisajul procesual a unei proceduri privind contestarea tergiversării procesului, prin intermediul căreia

²⁵ Sebastian Spinei, *Aspecte privind procedura suspendării executării în cadrul recursului în procesul civil*, în „Pandectele Române”, nr. 3/2006, p.

²⁶ *Idem*, *Natura activității instanței și posibilitatea administrării probelor în situația reținerii cauzei spre rejudecare după casare, în procesul civil*, în „Dreptul”, nr. 5/2007, p. 114–122.

²⁷ Astfel, potrivit art. 546 Cod procedură civilă german, nelegalitatea apare ca urmare a neaplicării sau aplicării greșite a unei norme juridice.

partea care se consideră astfel vătămată va putea solicita dispunerea măsurilor legale pentru înlăturarea acestei situații²⁸. Cererea are caracter incidental și va fi judecată de aceeași instanță care judecă cererea principală și care se va pronunța asupra sa prin încheiere. Împotriva încheierii va putea fi exercitată o plângere soluționată de instanța superioară. În soluționare, instanța nu va putea oferi dezlegări asupra unor probleme de fapt sau de drept care să anticipeze modul de soluționare a cauzei și care să aducă atingere libertății de conștiință a judecătorului care judecă cererea principală. Desigur, și abuzul exercitării unor astfel de cereri ar trebui sancționat. Legat de această procedură, se naște întrebarea utilității ei, de vreme ce partea avea la dispoziție prevederile art. 723 Cod procedură civilă. Din cele de mai sus, ar rezulta faptul că, pe durata judecării acestei cereri de despăgubire, dezbaterile cererii principale va fi amânate, ceea ce va duce la o întârziere a judecării și la o posibilă descurajare a părții vătămate să recurgă la ea. Disjungerea judecării acestei cauze de cererea principală ar fi mai potrivită. De asemenea, stăruie și întrebarea asupra naturii juridice a unui asemenea mijloc, care pare a fi o procedură specială, de-sine-stătătoare, al cărei loc era poate mai potrivit în cadrul cărții dedicate acestor proceduri.

4. Procedura necontencioasă (Cartea a III-a) va suferi de asemenea unele modificări, dintre care menționăm: supunerea încheierii date doar apelului²⁹, enumerarea și detalierea diferitelor proceduri necontencioase.

5. În ceea ce privește arbitrajul (Cartea a IV-a), se urmărește transformarea acesteia într-o procedură alternativă atractivă, de soluționare a litigiilor, suplă și modernă care, prin flexibilitate și celeritate, să aibă efecte benefice, în sensul reducerii volumului de activitate al instanțelor judecătorești. Pentru a atrage eventualii clienți ai acestui mijloc complementar judecării, se propun unele modificări și completări, semnalate de doctrină:

1) modificarea criteriilor de delimitare a sferei litigiilor care pot face obiectul arbitrajului;

2) eliminarea sintagmei litigii patrimoniale, care a creat probleme în practică și menținerea criteriului;

3) posibilitatea recurgerii la arbitraj și de către persoanele juridice de drept public, mai exact consacrarea sa în Cod, nu doar la nivelul unor dispoziții speciale³⁰;

4) prevederea unor instanțe arbitrale unice, competente să soluționeze conflictul, precum și eliminarea căilor de atac împotriva hotărârii arbitrale;

5) reglementarea prin norme dispozitive a formei scrise a convenției arbitrale³¹;

²⁸ Constantin Furtună, *Propunere pentru adoptarea unei proceduri interne de reparare a daunelor rezultate din tergiversarea excesivă a proceselor*, în „Curierul Judiciar”, nr. 3/2004, p. 117–119.

²⁹ Cu privire la acest aspect, legiuitorul a oscilat adesea în ultimii ani.

³⁰ Victor Babiuc, Ion Băcanu, *Capacitatea autorităților și instituțiilor publice de a încheia o convenție arbitrală*, în „Revista de Drept Comercial”, nr. 12/2005, p. 34–48.

- 6) eliminarea condiției cetățeniei române pentru arbitri;
- 7) instituirea regulii acoperirii viciilor procedurale neinvocate în termen;
- 8) stabilirea competenței curților de apel de a judeca acțiunea în anulare a hotărârii arbitrale; caracterul definitiv al acesteia.

Observăm faptul că, din păcate, nu se face trimitere și la alte metode de soluționare a conflictelor, cum ar fi medierea și concilierea, în ciuda apariției unei legi în această materie, cum ar fi Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator³².

9. În ceea ce privește procedurile speciale, remarcăm unele elemente de noutate, precum și unele modificări la cele existente. Acestea trebuie corelate și cu dispozițiile proiectului Codului civil. Astfel, se remarcă o reșezare a acestora, în funcție de materie (persoane, bunuri etc.), similară cu dispunerea din Codurile de procedură civilă german sau francez³³. De asemenea, se va introduce procedura privind ordonanța de plată³⁴, care va cuprinde o procedură rapidă de soluționare a cererilor litigiilor având ca obiect creanța de plată a prețului din contracte comerciale. Această procedură, așa cum este ea prevăzută în momentul de față, va limita mult câmpul de aplicare a procedurii concilierii obligatorii prevăzute de art. 720¹ Cod procedură civilă, motiv pentru care credem că s-a propus înlăturarea acesteia din Cod. Ca o sugestie, se poate adăuga și introducerea procedurilor somației de plată³⁵, a celei privind creanțele necontestate³⁶ și a celei privind pretențiile mărunte³⁷ în cadrul Codului, pentru a oferi un caracter de modernitate și

³¹ Alexandrina Popa, *Clauza compromisorie – efectele convenționale privind numirea arbitrilor*, în „Revista de Drept Comercial”, nr. 9/1999, p. 67–69; Georgiana Dănăilă, *Clauza compromisorie în jurisprudența românească*, în „Revista de Drept Comercial”, nr. 11/1999, p. 77–82; Georgiana Dănăilă, *Forma convenției arbitrale*, în „Revista de Drept Comercial”, nr. 7–8/2003, p. 154–162.

³² Publ. în M. Of., I, nr. 441 din 22 mai 2006. Concret, în articolul referitor la încercarea instanței de a împăca părțile, ar trebui inserată și obligația judecătorului de a propune părților recurgerea la mediere.

³³ Astfel, ordinea propusă este următoarea: Titlul I – Divorțul; Titlul II - Procedura punerii sub interdicție judecătorească; Titlul III – Procedura de declarare a morții; Titlul IV – Măsurile asigurătorii; Titlul V – Partajul judiciar; Titlul VI – Ordonanța președințială; Titlul VII – Cererile posesorii; Titlul VIII – Despre oferte de plată și consemnațiuni; Titlul IX – Ordonanța de plată; Titlul X – Refacerea înscrisurilor și hotărârilor dispărute; Titlul XI – Cauțiunea judiciară.

³⁴ În prezent această procedură este prevăzută de Ordonanța de Urgență nr. 119/2007, publ. în M. Of., I, nr. 738 din 31 octombrie 2007, rezultat al îndeplinirii obligației de transpunere a Directivei 2000/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind combaterea întârzierii plăților în tranzacțiile comerciale, publ. în „Jurnalul Oficial al Comunităților Europene”, L 200 din 8 august 2000.

³⁵ Așa cum întâlnim în Codurile similare din Franța, Italia sau R.F. Germania.

³⁶ Creanțele necontestate sunt reglementate în Legea nr. 191/2007 pentru aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 119/2006 privind unele măsuri necesare pentru aplicarea unor regulamente comunitare de la data aderării României la Uniunea Europeană, publ. în „Monitorul Oficial”, nr. 425 din 26 iunie 2007.

³⁷ A se vedea și Partea 27 – *Small Claims Track* din *Civil Procedure Rules* (Marea Britanie).

unitate al procedurilor privind recuperarea creanțelor. Totodată, aceste proceduri speciale ar trebui coroborate și cu reglementările comunitare în materie, respectiv *Regulamentul* (CE) nr. 805/2005 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 aprilie 2004 pentru crearea unui titlu executoriu european privind creanțele necontestate³⁸, *Regulamentul* (CE) nr. 1896/2006 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2006 pentru crearea unui titlu european referitor la procedura somației de plată³⁹, *Regulamentul* (CE) nr. 861/2007 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 iulie 2007 stabilind o procedură europeană pentru litigii mărunte⁴⁰, care vor intra în vigoare pentru România în scurt timp.

Importante modificări întâlnim în cadrul procedurii ordonanței președințiale unde, alături de celelalte condiții de admisibilitate, se reglementează expres și cea a „aparenței dreptului”. De asemenea, se dorește ca efectele ordonanței să fie limitate în timp, precum și posibilitatea transformării acestei proceduri în fondul cauzei. Alte modificări se propun și în privința partajului judiciar care, în esență, își va păstra forma actuală.

Se mai dorește și introducerea în Codul de procedură civilă a procedurii de declarare judecătorească a morții, în prezent reglementată de Decretul nr. 32/1954⁴¹, întâlnită și în alte reglementări procesuale europene⁴².

În noua formă, titlul referitor la procedurile speciale nu va mai cuprinde unele proceduri abrogate din Codul de procedură actual, ceea ce este salutar⁴³, cu singura observație că se dorește și eliminarea procedurii deliberării consiliului de familie, fără a se observa că, în cuprinsul Legii nr. 217/2003 privind combaterea violenței în familie⁴⁴, a reapărut această procedură, abandonată, e drept, pentru o lungă perioadă de timp.

10. Odată cu aderarea României la Uniunea Europeană, datorită liberei circulații a capitalurilor și persoanelor, procesele civile din România vor căpăta din ce în ce mai des un aspect internațional. Astfel, datorită acestei circulații⁴⁵, numeroși cetățeni români își vor stabili domiciliul în alte state europene, urmând a intra în raporturi juridice cu persoane fizice sau juridice de acolo, ceea ce va antrena și apariția unor procese cu element de extraneitate. Fenomenul face parte dintr-o tendință generală la nivelul Uniunii Europene, motiv pentru care, în ultimii ani, se vorbește despre un drept procesual civil european. Dreptul procesual civil

³⁸ Publ. în „Jurnalul Oficial al Comunităților Europene” L 143 din 30 aprilie 2004 p. 15–39.

³⁹ Publ. în „Jurnalul Oficial al Comunităților Europene” L 399 din 30 decembrie 2006 p. 01–32.

⁴⁰ Publ. în „Jurnalul Oficial al Comunităților Europene” L 199 din 31 iulie 2007 p. 01–22.

⁴¹ Publ. în B. Of., nr. 9 din 31 ianuarie 1954.

⁴² A se vedea art. 721 și urm. Cod procedură civilă italian.

⁴³ Este vorba de Cap. IX – „Despărțirea averilor dintre bărbați și femei”, Cap. XI – „Cesiunea bunurilor”, Cap. XII – „Convențiile matrimoniale”, Cap. XIII – „Transcrierea actelor de strămutare și urmărirea proprietății și despre inscripția privilegiilor, ipotecilor și amanetelor”.

⁴⁴ Publ. în M. Of., I, nr. 367 din 29 mai 2007.

⁴⁵ E drept, liberalizarea circulației cetățenilor români în străinătate a început mult mai devreme, de la 1 ianuarie 2006.

europenean privește, în principal, materii ale procedurii civile, precum: comunicarea actelor, asistența judiciară, obținerea de probe, recunoașterea și executarea hotărârilor, recuperarea creanțelor, procedurile colective etc., care se regăsesc, în prezent, în numeroase acte normative comunitare⁴⁶. Credem că, deși există transpuneri în reglementarea internă a acestor acte⁴⁷, nu este lipsită de interes înscrierea acestora sau, cel puțin, a celor mai importante prevederi în Codul de procedură civilă. Transpunerile au avut loc de cele mai multe ori sub imperativul necesității, datorită lipsei unor instrumente de aplicare a regulamentelor comunitare în legislația română. Însă acum, odată cu redactarea noului Cod, ar fi util ca aceste reglementări disparate să fie înlocuite cu o reglementare unitară, pentru ca practicienii să aibă un punct de pornire în abordarea acestor materii. Din păcate, redactorii viitorului Cod propun doar un corpus de norme la finalul acestuia, cuprinse în prezent în Legea nr. 105/1992, alcătuită din norme privind procesul internațional, fără a se face referire la instrumente, precum: comunicările de acte, obținerea de probe, informații asupra dreptului străin etc.⁴⁸. Credem că ar fi mai potrivit ca normele propuse de redactori, referitoare la competența instanțelor române sau exequatur, să fie inserate la titlurile corespunzătoare din Cod⁴⁹. De asemenea, ar fi oportun ca dispozițiile propuse privitoare la suprlegalizare să fie cuprinse în Legea nr. 189/2003. Față de cele menționate mai sus, se observă că nu s-a ținut cont în reglementarea acestui titlu și de practica în materie, unde partea covârșitoare a proceselor cu element de extraneitate privește statele membre din Uniunea Europeană.

Un exemplu în sprijinul celor propuse mai sus este oferit de dreptul comparat, respectiv Codul de procedură civilă german (Cartea a XI-a), care cuprinde norme de aplicare a dispozițiilor comunitare în materia cooperării judiciare în Uniunea Europeană. Normele generale privind normele procesului internațional sunt cuprinse separat în Cod, la materiile unde acestea își găsesc aplicarea.

⁴⁶ În aceste materii există numeroase regulamente cu aplicare directă: *Regulamentul Consiliului (CE) nr. 1348/2000* (citată *supra*), *Regulamentul Consiliului (CE) nr. 1206/2003* din 28 mai 2001 privind cooperarea între instanțele statelor membre în domeniul obținerii de probe în materie civilă sau comercială, publ. în „Jurnalul Oficial al Comunităților Europene”, L 174 din 27 iunie 2001 p. 01–24; *Regulamentul Consiliului (CE) nr. 44/2001* din 22 decembrie 2000 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială, publ. în „Jurnalul Oficial al Comunităților Europene”, L 012 din 16 ianuarie 2001, p. 01–23; Decizia Consiliului nr. 8/2003 din 27 ianuarie 2003 asupra îmbunătățirii accesului la justiție în litigiile transfrontaliere prin stabilirea unor reguli minime comune referitoare la asistența judiciară în astfel de cauze, publ. în „Jurnalul Oficial al Comunităților Europene” L 026 din 31 ianuarie 2003 p. 41–47 etc.

⁴⁷ A se vedea Legea nr. 189/2003 sau Legea nr. 191/2007, citate *supra*.

⁴⁸ Acestea sunt în prezent reglementate de Legea nr. 189/2003. Așa cum arătam și mai sus (a se vedea pct. 2.4.), propunem ca acestea să fie introduse la secțiunile corespunzătoare din Cod.

⁴⁹ Respectiv, la competența jurisdicțională și la hotărâri.